

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

אלו האכילנו את הפן ולא נתן לנו את השבת דינו:

אלו נתן לנו את השבת ולא קרבנו לסני הר סיני דינו:

אלו קרבנו לסני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו:

אלו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל דינו:

אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית הבחירה דינו:

..... זאת ליעקב

אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. ויעויי במש"כ מרן רי"ז הלך (פ' וארא), שאע"פ שהמכות לא היו למטרת היציאה אלא בתורת דין ועונש למצרים, מ"מ כן הוא סדר היציאה שלא יצאו עד שייענשו ויתקיים בהם 'דן אנכי'.

וא"כ נמצא שהשפטים הם מעצם היציאה, והבטיח הקב"ה לאברהם שצורת היציאה תהיה רק ע"י השפטים שיעשה בהם, ולכך הקשו איך שייך 'הוציאנו ממצרים' בלי 'עשה בהם שפטים', וע"ז אמרו שהיה עושה מקצתם.

ולא עשה בהם שפטים.

'שפטים' היינו עשרת המכות. ואף שלא מצינו לשון 'שפטים' במכות, אלא רק באלהי מצרים - 'ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים'. י"ל שאגב "ולא עשה באלוהיהם", נקט גם במצרים לשון שפטים.

אלו האכילנו את הפן, ולא נתן לנו את השבת.

א. נודע בשם מרן הגרי"ז זצוקללה"ה שהקשה שהרי שבת ניתנה כבר במרה, עוד טרם ירדת המן.

משה השבחה
ניתן במרה,
ומתנת השבת
ניתנה במן

וביאר, כי בענין השבת יש ב' חלקים, הא' הוא מצוות השבת, דיניה והלכותיה, וזה ניתן כבר במרה, והחלק השני הוא מתנת השבת, כדאי' בגמ' (שבת י:) "לדעת כי אני ה' מקדשכם, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם". וזה לא ניתן אלא אחר ירדת המן, בשעה שנאמר (שמות טו כט) "ראו כי ה' נתן לכם את השבת על כן הוא נותן לכם ביום השישי לחם יומים". ומכאור כי כד בנד

קסב ~~~~~ הגדה של פסח ◊ זאת ליעקב

עם ירידת המן ניתנה מתנת השבת, וזהו 'אילו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת', עכ"ד.

והראוני כי כן מפורש בספורנו בהך קרא (שמות שם) "ראו - התבוננו כי ה' נתן לכם השבת, ואין זו מצוה בלבד, אבל היא מתנה שלא נתנה לזולתם, כאמרם ז"ל (שבת י:) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני חפץ ליתנה לישראל. וכן סדרו בתפלה 'ולא נתתו לגויי הארצות וכו' ערלים", עכ"ל. וכן במדרש אמרו על פסוק זה (מדרש שוח"ט תהילים צב) "אמר רבי יצחק, ראו כי ה' נתן לכם השבת, מהו ראו, אמר רבי יוסי מרגניתא דיהיבת לכוון", ומפורש כי ענין זה של "מתנת השבת", ניתנה כאן עם המן.

שוב מצאתי כן מפורש ברשב"ץ (בפירושו להגדה כאן) וז"ל "כמו שאמרו חז"ל מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני נותנה לכם, ראו כי ה' נתן לכם השבת וכו', ובמין נראה לנו, זה שברכו במן שירד לחם משנה ביום השישי וכו", ומבואר שמתנת השבת מישיך שייך עם ירידת המן.

ב. והנה מעיקר המתנה - נתנת השבת, היא ההפקעה של כל האומות משבת, ולא זו בלבד שלא ניתנה להם אלא שחייבים מיתה אם שמרוה. כדברי המדרש (שמור' כה יא) על הך קרא "ראו כי ה' נתן לכם את השבת. לא היה צריך לומר אלא דעו, מה ראו, אלא כך אמר להם הקב"ה, אם יבואו עובדי כוכבים ויאמרו לכם למה אתם עושים את יום השבת ביום הזה, אמרו להם ראו שאין המן יורד בשבת. ומהו נתן לכם - לכם נתנה ולא לעובדי כוכבים, מכאן אמרו אם יבואו מעובדי כוכבים וישמרו את השבת לא דיים שאין מקבלים שכר אלא שחייבים מיתה וכו', משל למלך יושב ומטרונא יושבת כנגדו, העובר ביניהם חייב".

מעצם בריית השבת היא שניתנה לישראל והפקעה מכל האומות

והיינו שההפקעה של אומות העולם משבת, עד שאמרו שעובד כוכבים ששימר את השבת חייב מיתה, יסודה אינו במצות השבת אלא במתנת השבת. כלשון הברכה בתפילת שחרית דשבת "ולא נתתו ה"א לגויי הארצות וגו' כי לישראל עמך נתתו באהבה לזרע יעקב אשר בם בחרת". משום שבמתנה שייך לומר אי דמר לאו דמר. ועוד משום שיש בה בשבת בחינה של אישות, כדברי המדרש הנ"ל "משל למלך שיושב ומטרונא כנגדו", וכן אמרו (בראשית רבה יא ט) שאמר הקב"ה לשבת "כנסת ישראל בת זוגך", ואיתתא לבי תרי לא חזיא מ'.

פז. וכן מבואר בדברי המהרש"א (סנהדרין גח:) במש"כ על דברי תגמ' "ואמר ריש לקיש עובד כוכבים ששבת חייב מיתה שנאמר ויום ולילה לא ישבותו ואמר מר אזהרה שלהן זו היא מיתתן", יעוי"ש בדבריו.

וי"ל שזה הוא ענין ה'באהבה' המיוחד של שבת, וכמו שמצינו במטבע התפילה של יו"ט, שבשבת מוסיפים "באהבה מקרא קודש", וזה שייך למתנת השבת, שניתנה במתנה - באהבה. ובאמת הוא גם מענין ברית השבת - 'לדורותם ברית עולם', שענין ברית הוא אהבה, כלשון רש"י (שבת פג: ר"ה ומחבקה) "וזהו לשון ברית - אהבה וחיבה", וכן ברש"י (בראשית יז ב) "ואתנה בריתי - ברית של אהבה".

וברית זו של השבת היא מעצם המתנה של השבת, שמיסוד מהות הברית היא ההפקעה והשלילה של מי שאינו נכלל בברית זו, שאין לו שייכות עם המתנה (ודאה פחד יצחק חנוכה מאמר א). והפקעה זו של אומות העולם מן השבת, באה היא עם נתינת השבת שנכרתה בה ברית עולם עם ישראל, ומניעת שייכות עניינה עם האומות.

וזו היא ההטעמה בלשון ההגדה "אילו האכילנו את המן - ולא נתן לנו את השבת", היינו נתינה זו שמפקיעה את האומות מן השבת, ונתינה זו ניתנה רק עם ירידת המן, בשעה שניתנה מתנת השבת, ולא במרה כשנצטוונו במצוות השבת.

ולפי"ז יש לפרש מה שדרשו עה"פ (בראשית ב ג) "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות", וכ' רש"י "ויברך ויקדש - ברכו במן, שכל ימות השבוע ירד להם עומר לגולגולת ובששי לחם משנה. וקדשו במן, שלא ירד כלל בשבת. והמקרא כתב ע"ש העתיד".

נמצא כי בפסוק זה מונח שני ענייני השבת, מתנת השבת ומצות השבת. והיינו שפירשו ז"ל כי 'ויברך' אינו רק מלשון ברכה סתם, אלא אף מלשון מתנה, וכלשון הכתוב (בראשית לג יא) "קת נא את ברכתי", וכן (מ"ב ה טו) "ועתה קח נא ברכה מאת עבדך" [וכ' רש"י שם "ברכה - מנחת שלום של הקבלת פנים"]. ומברכת ומתנת השבת היא ירידת המן [וכדברי הרשב"ץ הנ"ל "נתן לכם השבת - זה שברכו במן שירד לחם משנה בשישי"], ובזה נתפרשה המתנה שבשבת. וכמה שלא ירד המן בשבת זהו 'ויקדש אותו', היינו שבזה מונח יסוד מצות השבתית בשבת, שהיא קבועה בבריאה בבחינה של מעלה, ששבת המן מרדת.

Shabbos showers us with all the precious gifts that during the rest of the week seem so hard to attain: *emunah*, *bitachon*, *ahavas Hashem*, *yiras Hashem*. All the facets of relating to Hashem are within our grasp on Shabbos. All we have to do is take advantage of this time. That's why Shabbos is *ma'ayan ha-berachos*, the fountain of all blessing.¹¹

On Shabbos There Are No Requests — Just Relationship

Among the special halachos of Shabbos is the prohibition of praying for the recovery of a sick person. We don't pray for *refuah* on Shabbos unless the situation is serious, in which case we are permitted to say Tehillim for the ill person. Chazal said, "Shabbos is not a day for crying out, and the healing will arrive quickly She [Shabbos] is capable of showing compassion."¹² This means that Shabbos itself can save us from trouble and sickness. Let us understand why we don't pray for material needs on Shabbos.

There is a story about a very successful *meshulach*, a *tzedakah* collector. Before approaching a wealthy potential donor, he would ask around about the man's family, history, and so on. Then he would sit down and converse with the fellow about his town, grandfather, uncle, etc. Eventually, the wealthy man would ask, "Did you come for something specific?" The *meshulach* would answer, "No, not really. But it sure was nice talking to you. I'll come visit again." And so it went. He would come repeatedly, and over time he developed a warm relationship with his potential patron. After all was said and done, instead of a donation of \$18 he would walk out with \$1,800.

A similar story is told about the Brisker Rav, *zt"l*. He once approached a wealthy potential benefactor and requested only

11. See Ramban, *Bereishis* 2:3.

12. *Shabbos* 12a.

fifteen minutes of his time. During those fifteen minutes, he just chatted and began to develop a relationship with him, without mentioning a word about the purpose of his visit.

This is actually what we do on Shabbos. We speak with Hashem at length, but we don't ask for anything — not for *refuah* and not for *parnasah*. We only want to be friends, so to speak — to develop a relationship. We take out a *Chumash* or a *Tehillim* or a *Gemara*. And after Shabbos we say to Hashem, "We're friends, aren't we? So please heal so-and-so. It's very important to me." Through developing our relationship over Shabbos, we gain the opportunity to ask for everything all week long — since Hashem remains closely in touch with us, so to speak.

But if we make requests on Shabbos, we spoil everything. This is not the time; today we have to put all such business aside. For this is a happy day. We dress nicely and serve special food, all in a festive spirit.

And it's a lot easier than we think! All we have to do is remember that today is Shabbos, and Hashem will shower us with all His blessings. And the greatest blessing of all is to develop a true relationship with Him. And all this comes through doing the special *avodah* of *Shabbos Kodesh*.

והיה ביום ההוא. סיפא דקרא אבן מעמסה לכל העמים. וקאי אבית המקדש ונקרא אבן מעמסה ע"ש שיש שם אבן שתיה שהיא מעמים וסובל את כל העולם (תוי"ט).

י [ידן ומי הם. שהיו מחוסרי אמונה ולא היה להם בטחון בהקדוש ב"ה שיוירד להם המן למחר ג"כ ואמר שהם דתן ואבירים החשידי בהכי. וכדאיתא במדרש אבכיר שכל מקום שאתה יכול לתלות בהם תלה מפני שהם מקולקלים מנעוריהם ותולין את הקלקלה במקולקל. נאמר להלן אנשים. והוא מופנה לג"ש דהוה סגי דלכתוב מעל אהלי הרשעים. אהלי האנשים הרשעים האלה. דמשמע שהם אנשים שהיו רשעים מעולם. שבתחלה עושה תולעים כו'. פ"י וכדרך הטבע בהיפוך הוא שמכאיש ואח"כ מתלעי. ואע"פ שהיה דרך גמ הנס צריך להיות כטבע ג"כ. להראות מעשיהם. פ"י החטא שלהם מה שהותירו מן המן שתפרסם הרבר. שכל העובר עבירה בסתר נפרעים ממנו בגלוי. וישליכו אותו. ולא יהא נודע לבריות שהותירו. שורות שורות. מפרש וירם תולעים לשון רוממות. והיינו שהיו תולעים שורות שורות זו על גב זו. כיון שכעס שכה. דכל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו כדאיתא בפסחים פ"ו. ואפשר שאותו יום היה יום הששי זמן האמור שילקטו שני עומרים והוא שכה (תוי"ט). (שכה לומר להם שילקטו ביום הששי ב' עומרים. וביק"ר פ' י"ג איתא ששכה לומר להם הלכות שבת. ודהתם לאו תק דהכא שאע"פ שזה שילקטו ביום הששי לחם משנה הוא לצורך שבת. מ"מ לא מיקרי הלכות שבת ועיין ביפ"ת שם). שהוא מכניס משה כו'. ובפ' החובל אמרינן שאמר לו עד אנה מאנתם בשביל בהדי הוצא לקי כרכא ולא משום עונש ועי' בתוי"ט).

דורש ע"פ מדת ממעל ומנגד וע"פ מדה י"ז כאלו כתוב הילך בתורתו יום יום. וע"פ גז"ש ומדות הנ"ל על ברכות יום יום. ומ"ש יעמס לנו ועמיסה שייך במשא ככד ולא אצל ברכה ע"כ דורש ע"פ גז"ש וממעל יעמוס לנו העמוסים מני בטן שכ"י נושא משאם אף שאינם ראויים. ולנו פירש אותנו. ומעמים אני לכם כוס ישועות. כי עמיסה ונשיאה הם שמות שוים ונרדפים כמ"ש העמוסים וגו' הנשואים וגו' ואצל כוס כתוב כוס ישועות אשא וע"כ דורש יעמס לנו האל ישועתנו על כוס ישועות אשא. אשים את ירושלים. אבן מעמסה. י דתן ואבירים. ע' לעיל פ"א סי' כ"ט ושי"נ ומכבוד. וכאן ע"פ גז"ש. וכי יש לך דבר. כי על ידי ההבאשה בא הרימה ולא בהיפך. שורות שורות. וזה כפול לשון וירם תולעים שע"פ מדה ט' וממעל כאלו כתוב וירום רמה ויתלע תולעים וע"פ מדה י' שורות רמה. שורות תולעים. ובמכילתא דורש שהוא מקרא מסודס ע"פ מדה ל"א כאלו כתוב בהיפך ויבאש וירם תולעים וכמ"ש בפסוק כ"ד ולא הבאיש ורמה לא היתה בו וזהו פשט המקרא וכאן כמו שכתוב וחולק על המכילתא. ויותר נכון לומר כי שניהם אמת צדקו יחדו שתחלה הבאיש לצורך התולעים שנתהוו ואח"כ נשמע ההבאשה והרגישו בו. כיון שכעס שכה. וכמ"ש בפסוק כ"ג הוא אשר דבר ה' אחר שבאו הנשיאים ושאלו ומשמע אשר דבר ה' כבר ולמה לא אמר מכבר אלא ששכה. וע' ספרי מטות שחושב ג' דברים ששכה אחר שכעס. באונן. ובמי מריבה. ובמדין. ולא חשיב זאת וביק"ר פ' י"ג בס"י א' חשיב זאת ולא חשב מי מריבה ועי' מש"ש. משה בכ"ס. שנכשל על ידיהם שכעס ושכח דבר ה' והיה סבור שיאמר להם בערב שבת סמוך המן ושכה. יא מהו ראו. איזה ועל זה נאמר עד אנה מאנתם, שהוא מכניס משה בכללם.

עושים רצוני אני קורא אתכם (שם מו) א העמסים מני בטן, ומעמים אני לכם פוס ישועות בזכות בית המקדש שנקרא אבן מעמסה, שנאמר (יב"ד א) והנה ביום ההוא אשים את ירושלים אבן מעמסה.

י [טז, כ] ויתרו אנשים ממנו, ואלו מחסרי אמונה שהיו בהם. ומי הם, אמר ר' שמעון בן לקיש פ"ח אלו דתן ואבירים, נאמר כן אלו ונאמר להלן אנשים, שנאמר (במדבר טו כו) סורו נא מעל אהלי האנשים, מה אנשים שנאמרו להלן דתן ואבירים, אף אנשים שנאמרו כן דתן ואבירים. וירם תולעים ויבאש, וכי יש לך דבר שבתחלה עושה תולעים ואחר כך מבאיש, אלא שהקדוש ברוך הוא בקש להראות מעשיהן לבריות שלא יריח את ריחו בערב ויעמדו וישליכו אותו, אלא שהיה עושה לכל אותו הלילה שורות שורות של תולעים, מיד ויקצף עליהם משה, פ"ט ביון שפעס שכה לומר להם שילקטו ביום הששי שני עמרים לאחד, ביון שהלכו ולקטו ביום הששי ומצאו כפלים, פ"א הנשיאים ונאמרו למשה, שנאמר [טז, כג] ויבאו כל נשיאי העדה ויגידו למשה, ומה אמר להם, [טז, כג] הוא אשר דבר ה', ואינו אומר הוא אשר דברתי, אלא אשר דבר, ששכח.

ועל זה נאמר עד אנה מאנתם, שהוא מכניס משה בכללם.

יא [טז, כט] ראו כי ה' נתן לכם השבת, לא היה צריך לומר אלא דעו, מה ראו, אלא כן מתנות כהונה משה רבינו ע"ה. מכניס משה. על ששכח ממנו הכעס. חידושי הר"ד"ף ט ומעמים אני לכם כוס ישועות. מסיפיה דקרא האל ישועתנו כד"א כוס ישועות. ודרש יעמס שיעמים הכוס על ידיהם וקרי ליה לשון עמיסה שהכוס גדול כדאמרינן ביומא (ע"ו) כסיה דדוד רכיא לזוני. ואפשר רמזו ג"כ למ"ש בפסחין (ק.) שעתיד הקדוש ב"ה ליתן לכל צדיק מלא עומסו.

אלא יאכלוהו כלו כמצות לא תתירו דקרבן לפ"ז יהיה פירוש לא שמעו אל משה ויתירו ולא רצו להסריח עצמם לאכלו ומילא נותר לא מפני שהיו מחוסרי אמונה כי מאי טעמא שיקפיד ה' שאכלוהו כלו או שישאר ממנו וישליכוהו לאיבוד כמו שהיה רוב המן בחום השמש וגם לפי שקשה חטא חסרון האמונה וראוי לדחוק לפרש הכתוב שלא יאמר באנשים מבני ישראל סתם שהיו מחוסרי אמונה לכן אמר דאין להקפיד בזה כי הרי אמר רשב"ל שהם דתן ואבירים החשידי בהכי (יפה תואר). שורות שורות של תולעים. כי בתחלה התקבצו תולעים ומחמת שלא נבאש לא הרגישו ריחו כזה (אשד הנחלים).

מסורת המדרש פ"ח ממלתא כלן מסכתא דיוסע פרשה ה'. פ"ח לעיל פרסא א' וט"ג מלא"ל פקד י"ח. תרגום יונתן. פ"ט עיין פסחים דף ס"ו. אלה"ג פרק א'. ויק"ר פרשה י"ג.

אמרי יושר י אלא הקדוש ברוך הוא ביקש להראות מעשיהם. ובהשגחה הרים תולעים ואח"כ באש.

באור מהרי"פ ט העמוסים מני בטן. נסמך הדרשה על התיבות יעמס לנו. כוס ישועות. נסמך על תיבות האל ישועתנו סלה. י שורות שורות. אולי הוא דורש מלת וירם לשון התרוממות היינו שהיו תולעים שורות שורות זו על גבי זו. יפ"ת. כיון שכעס שכה. אפשר שבאותו יום היה יום הששי זמן האמירה שלקטו שני עומרים ומחמת שכעס שכה לומר להם.

ידי משה י להראות מעשיהן. פירוש החטא מה שהותירו מן המן שיתפרסם הרבר. כיון שכעס שכה. והקשה יפ"ת והלא ה"י ראוי לומר להם דין זה שלא ילקטו בשבת וירד להם ביום ו' ב' עומרים תיקף ביום א' כמו שאמר להם כל הפרשה של מן והשכחה ה"י ביום א' והכעס ה"י אח"כ ביום ב' כשהותירו וי"ל שמשה מתחלה לא אמר להם כיוון ביום א' שהיה סוכר לומר להם ביום ו' ודבר בעתו מה טוב אמנם כשראה שהותירו והבאיש היה ראוי לומר להם שביום ו' אף שיותירו לא יבאש רק מתוך הכעס שכה לומר ביום ב' כנ"ל.

ליקוטים י אלו מחוסרי אמונה. יראה דאשמעינן שהגותר הזה לא היה אלא מפני חסרון אמונתם שמה לא ימצא ממנו למחר ויהיה לפי זה מה שאמור לא שמעו אל משה כמה שאמר איש אל יותר ממנו עד בקר שמצותו שלא יתיר ממנו לצורך מחר רק יבטחו בשם ה' שיוירד בכל יום ממנו ואם נשאר לו שלא יכול לאכלו ישליכונו מחוץ לאהלו כדפירש המפרשים והם לא שמעו אל משה כי לא האמינו בו ושמרו ממנו לצורך מחר לא שהמצוה עליהם שלא יתירו ממנו

מסורת המדרש

צ סנהדרין דף נ"ח. ד"ר פרעה א' סימן כ"ח. צא ילקוט טס"ח רמז שני"א. צב שנת דף קי"ח. ירושלמי תענית פרק א'. מנרש מהללס ממוזר ל"ה. ילקוט מהללס רמז תתנ"ג. וזהר מנרש דף כ"ט ע"ג. צג שפס"ר ריש פרעה ה'.

ענף יוסף

פכ"ה יב [טז] [אם משמרים ישראל את השבת כראוי אפילו יום אחד. ובמראה שבת דף קי"ח] איתא אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין. אמנם באמת הכל עולה בקנה אחד. דהנה אין שבת אלא שבעי מהתהלת ימי המעשה. אי"כ אם שמר שבת אחד אז שבת השני הוא השביעי אחר ששת ימי המעשה. ונמצא שמר שבת אחד כראוי (וכבר הביא זה חז"ן הגאון מהר"ם ס"ב זצ"ל). ומה כתיב אחריו ראו כי ה' כו. משמע דמסמיכות בעלמא ל"ף וקשה תיפוק ליה מורקאמר על מה שיצאו ללקוט בשבת עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי אלמא חילול שבת חשוב כמירוק כל התורה. וי"ל משום שקרוב לומר דלאו על שבת לחוד קאמר אלא על כל עונות שעשו במצרים ועד הנה בכל המצות. לכן הביא עוד סמך מסמיכות ראו כי ה' נתן לכם את השבת דבשבת לחוד קמירי.

באור מהר"פ

יב היום אם וגו' אולי דורש מלת היום על השבת כמד"א כי שבת היום לה'.

ידי משה

יא משל' למלך וכו' עד העובר בנייהן חייב. והטעם שכני נח חייבים מיתה על שמירת שבת לפי ששבת מורה על חופש מן המזלות וכו' הם תחת המזלות ועוד ששבת מורה על עוה"ב ע"ד ו' אלפים הוה עלמא ואלף ד' הוא עוה"ב ואין לדור של נח חלק בעוה"ב.

ליקוטים

יב כראוי אפילו יום א'. ר"ל כראוי בזכירתה על חידוש העולם וזכר ליצי' שוהו עיקרי האמונה ואם יצטירו היטב בלב אז הם נגאלים, ולכן מביא הפסוק כי הוא אלהינו ומרעיתו עם מרעיתו כי יכיר מאלה הצירופים משך, כי יכיר טלב האמת בצירוף חזק, כי רק הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו ונהיה דבוקים לו באמת. בעונתה היא באה. כי בעתה מוכרחת לבוא, ואף שלא יהיו אותו הדור כדאים כי הגאולה הוא תיקון הכללי לכלל האדם ולא יפסדו הראשונים תיקונם מפני רוע הדור ההוא, ופי' הכתוב כי הוא אלהינו ואנחנו עמו בוראי, כלומר שבאחרית ישיעו עלינו רק שיחבן שגם היום אם בקולי תשמעו (אשד הנזלים).

דבר יש כאן לראות לאות ולמופת אם אינו ענין לישראל תנהו ענין לשונאי ישראל וכמ"ש ב"ר פרי"א ס"ס ה'. יב אפילו יום אחד. פי' שבת אחת כ"ה במדרש תהלים מזמור צ"ה. וילקוט שם. ובשבת קי"ח איתא בשם ר"י שתי שבתות. היום אם בקולו תשמעו. וכמ"ש במ"ת הנ"ל וילקוט שם היום אם וגו' וכתוב שמור את יום השבת לקדשו. קצבה לקץ. כמ"ש חבקוק ב' ויפת לקץ ולא יכזב וכמ"ש בדניאל ח' י"ט כי למועד קץ ושם י"ב ו' עד מתי קץ הפלאות ושם פסוק ט' עד עת קץ וזהו אני ה' בעתה. ואם עושים תשובה על זה נאמר אחישנה וכמ"ש סנהדרין (צ"ח א') ע"ש ור' יוחנן סובר דמ"ש היום אם בקולו תשמעו על התשובה ולא על השבת דלשיטתיה אזיל דס"ל ב' שבתות כנ"ל. ומ"ש כאן וכשם שמצינו וכו' חתימה לדברי ר"ל הנ"ל. ששכח משה אמר להם עד וכו'. שאם היה אומר לישראל הייתי אומר שכולל כאן חטאים אחרים שהכעיסו אותו אך למשה שכוללו עמהם לא היה רק על השבת כנ"ל סוף ס"ג. ומה כתיב אחריו. זה עוד ראייה שתחלה אמר מצותי ואח"כ אמר שבת לבד. וע' ד"ר פ"ד ס"ד. וימרו כי בית ישראל. ולפני זה כתוב ואתן להם את חוקותי ואת משפטי הודעתי אותם וגם את שבתותי נתתי להם הרי שמיחד השבת כנגד כל החוקים והמשפטים בצווי וכן שם בפסוק י"ט כי כ"א ג"כ כנ"ל ב' פעמים והמדרש לא חשב אלא ה"ב.

אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם יִבְאוּ עוֹבְדֵי פֹכְבִים וַיֹּאמְרוּ לָכֶם לָמָּה אַתֶּם עוֹשִׂים אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת בַּיּוֹם הַזֶּה, אָמְרוּ לָהֶם רְאוּ שְׂאִין הַמֶּן יוֹרֵד בַּשַּׁבָּת, וּמָהוּ נִתֵן לָכֶם, לָכֶם נִתְּנָה וְלֹא לְעוֹבְדֵי פֹכְבִים, מִכַּאֲן אָמְרוּ אִם יִבְאוּ מִבְּנֵי נַח וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַשַּׁבָּת, לֹא דִיִּם שְׂאִין מִקְּבָלִים שְׂכַר אֲלֵא שְׁחִיבִים מִיִּתְּהָ שְׁנָאֲמַר (בְּרֵאשִׁית ח כב) וַיּוֹם וְלִילָהּ לֹא יִשְׁבְּתוּ, וְאַזְהַרְהָ לְבְנֵי נַח זוּ הִיא מִיִּתְּנָן. [וכן הוא אומר (שמות לא יז) בִּינֵי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו', צ"א מְשַׁל לְמַלְךְ יוֹשֵׁב וּמִטְרוֹנָא יוֹשֵׁבַת כְּנַגְדוּ, הַעוֹבֵר בִּינֵיהֶם חֵיב מִיִּתְּהָ.]

יב אָמַר ר' לוי צ"אם מְשַׁמְרִים יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת פְּרָאוּי אָפְלוּ יוֹם אֶחָד, בֶּן דָּוִד בָּא, לָמָּה, שְׁהִיא שְׁקוּלָה כְּנַגְדָּה כָּל הַמְּצוֹת, וְכֵן הוּא אֹמֵר (תהלים צה ז) פִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וְאַנְחֵנוּ עִם מַרְעִיתוֹ וְצִאֵן יְדוּ הַיּוֹם אִם בְּקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ. אָמַר ר' יוֹחֲנָן, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אִף עַל פִּי שְׁנַתִּי קָצְבָה לְקָץ שְׁיָבֹא בֵּין עוֹשֵׁין תְּשׁוּבָה בֵּין שְׂאִין עוֹשֵׁין, בְּעוֹנְתָהּ הִיא בָּאָה, צ"אם עוֹשֵׁין תְּשׁוּבָה אָפְלוּ יוֹם אֶחָד אֲנִי מְבִיא אוֹתָהּ שְׁלֹא בְּעוֹנְתָהּ, הוּי הַיּוֹם אִם בְּקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ. וְכֵשֶׁם שְׁמָצִינוּ שְׁעַל כָּל הַמְּצוֹת בֶּן דָּוִד בָּא, עַל שְׁמִירַת יוֹם אֶחָד שְׁלֹשׁ שָׁבָת בֶּן דָּוִד בָּא, לְפִי שְׁהַשַּׁבָּת שְׁקוּלָה כְּנַגְדָּה כָּל הַמְּצוֹת. אָמַר ר' אֶלְעָזָר פֶּר אַבִּינָא מְצִינוּ בְּתוֹרָה וּבִנְבִיאִים וּבְכַתוּבִים שְׁשְׁקוּלָה שְׁבָת כְּנַגְדָּה כָּל הַמְּצוֹת. בְּתוֹרָה מִנִּין, שְׁבַשְׁעָה שְׁשִׁכַח מִשָּׁה לֹאמַר לָהֶם מְצוֹת שְׁבָת, אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (שמות טו כח) עַד אָנָּה מְאַנְתֶּם לְשֹׁמֵר מְצוֹתַי וְגו', וּמָה כְּתִיב אַחֲרָיו רְאוּ כִּי ה' נִתֵן לָכֶם אֶת הַשַּׁבָּת וְכֵן הוּא לְפִי שְׁנַתִּי חֲלָלוּ. בְּפִתּוּבִים מִנִּין שְׁנָאֲמַר (בַּחֲמִי ט יג) וְעַל הַר סִינַי יְרַדְתָּ וּדְבַרְתָּ עִמָּהֶם, מָה

יא [טז] אִם יִבְאוּ הַעוֹבִים. אַבְל יִשְׂרָאֵל א"צ רְאוּהָ כִּי הֵם מְאַמְיִנִים בְּנֵי מְאַמְיִנִים. בַּיּוֹם הַזֶּה. פִּי שְׁעִיקָר שְׁאַלְתֶּם אִף אִם אִמַּת שְׁהַשִּׁי"ת צוּה לְשַׁבּוֹת בַּיּוֹם שְׁשַׁבַּת הוּא מִמְעַשָּׂה בְּרֵאשִׁית מִי הַגִּיד לָכֶם שׁוּה הוּא הַיּוֹם שְׁאַתֶּם שׁוֹבְתִים כּו עֵתָה (תולדות נח).

אָמְרוּ לָהֶם רְאוּ שְׂאִין הַמֶּן יוֹרֵד בַּשַּׁבָּת. שְׁבֵאָתָה הַתּוֹרָה וְהוֹרִיתָה לָנוּ בְּדֶרֶךְ גַּם גְּדוּל וּמְפּוֹרָסֵם עַל בַּחֲנִינָת יוֹם הַשַּׁבָּת בְּמוֹפֵת שְׁבִיּוֹם שְׁשִׁי הִיָּה הַמֶּן יוֹרֵד בְּכַפְלִים וּבִיּוֹם הַשַּׁבָּת לֹא יוֹרֵד כְּלָל. וּמָהוּ נִתֵן לָכֶם. פִּי הוּאִיל וְאִמְרוּ שְׁפִסּוּק זֶה קָאִי אַאוּ"ה שִׁירָאוּ שְׁהַשַּׁבָּת הוּא אִמִּיתִי א"כ מָהוּ לָכֶם דְּמִשְׁמַעוּ שְׁקָאִי יִשְׂרָאֵל. וַיּוֹם וְלִילָהּ לֹא יִשְׁבּוּתוּ כּו. מְדַלֵּא כְּתִב יִפְסְקוּ וְכִתְב יִשְׁבוּתוּ. וְלֹא דוּקָא אִם שְׁכַח שְׁכַחַת ח"מ אֲלֵא הִיָּה גַם בְּכַל יְמֵי הַחֹל. וְעַי מִזָּה בְּפ' ד"ב. מִשְׁל' לְמַלְךְ כּו. מְעַמָּא דְּמִילְתָא קָאֲמַר דְּאִמְאִי עִנְשִׁינְהוּ אִם יִשְׁמְרוּ הַשַּׁבָּת טְפִי מִשְׁאַר מְצוֹת. וּמִטְרוֹנָא יוֹשֵׁבַת כְּנַגְדוּ. וּבְדַבְרִים רַבָּה פ"א קָאֲמַר עוֹד וּמְסִיחִים זֶה עִם זֶה כּו. וּמַפ' כֶּךְ הַשַּׁבָּת הוּוֹ אוֹת בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין הַקְּבָ"ה כּו וְעִיִּין שֵׁם מ"ש.

יב [טז] אָמַר ר' לוי כו. דמ"ט אמר עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורותי על חילול שבת לכו. לכן מייתי אם ישראל משמרין כו למה שהיא שקולה כנגד כל המצות. כראוי. בכל דקדוק הלכותיו. כי הוא אלהינו כו. היום אם בקולו תשמעו. וה"פ כי ה' יהיה אלהינו ואנחנו צאן מרעיתו. והיינו שנהיה נאולים וירעה אותנו ה' כמו ביציאת מצרים. וזה יהיה כשתשמעו בקולו במצות היום של שבת. וכדיליף בשוח"ט נא' כאן היום אם בקולו תשמעו וכתוב התם שמור את יום השבת לקדשו. אף על פי שנתתי קצבה כו. כלו' אע"פ שנתתי קצבה אין זה אלא משום דבין בתשובה בין שלא בתשובה תבא בעת הקצוב. אבל אם עושים תשובה מקמי הכי אפי' היום הזה יבא.

יג ומה כתיב אחריו ראו כי ה' נתן לכם את השבת. בנביאים מנין, שנאמר (יחזקאל כ) וימרו בי בית ישראל במדבר בחקותי לא הלכו, מה כתיב אחריו (שם שם) ואת שבתתי חללו. בפתובים מנין שנאמר (בחמיה ט יג) ועל הר סיני ירדת ודברת עמם, מה

מתנות כהונה

יא מכאן אמרו. נפקל ד' מיסות. יב היום אם בקולו וגו'. גס זה עס. ששקולה כו. כ"ו צירושלמי פ"ד דגזרים.

חידושי הרד"ל

יב היום אם בקולו תשמעו. בשוח"ט שם מסיים כתיב הכא היום וכתוב להלן זכור את יום השבת (והמ"ל קרא דשבת היום) ובירושלמי ריש תענית מימריה דר' לוי דהכא יליף לה

מסורת המדרש

ז' פסקא קמא רבמי פ' מ"ו.

חידושי הרד"ק

ט ומריאים. עיין מ"כ. וכדלעיל ספ"ו. וכדומה שלפי זה גרס מריעים בעיין הוא לשון וענין א' עם מויקן שנקראין בלשון חז"ל תמיד כן. ובספרי האוינו פסקא ש"ס לדבר שאין בו אלא מריעין להם. וכן בזה נקראים מריעין בישין. ואפשר גרסין ראמים היינו כדאמרין בניסין (פ"ח ע"ב) ראם אלו השדים ועיין פירושו בפסקתא וזמתי דר' טוביה פ"ו הוא לשון ראה שראין ואינן נראין. לבראות בשביעי הקדים בו בשישי. וא"כ ברא בשישי ג' דברים שהיו עתידים להבא בשביעי. ונ' שהיו ראויים ליום הששי עצמו ככל הימים.

אמרי יושר

לכלן יש בין זוג. ולי אין בין זוג. המפרש הקשה שהרי אמרנו שענין אין לו בין זוג הוא מעלה לשבת וכאן בהפך ע"ש או נאמר שהנרעון כאן הוא שבשאר הימים נבואו דברים ובשבת לא. אמר לו הקב"ה כנסת ישראל בין זוגך שיבראו נפשות כן עונות של ת"ח כלי שבת כדאיאת בזהר פ' בראשית ישראנו המים שלק לא נבראו שדים ולא הפסיד לבראת נפש עד שחשך והוא מכה לבריאת מהרה גם נפש יתירה אם יקדשו שבת על היין ועוד שישאל והשבת מעדין על הקב"ה והיינו כנסת ישראל בת זוג ונהרין ממלאכה והוה זכור אל תשכח מה שאמרת ליום השבת.

ענף יוסף

ט [נ] בשני רקיע. וה"נ אמר לקמן בפרשה י"ם שמים בא רקיע כב' ואתא כמ"ד בפר"א שהרקיע הנכרא כב' הוא רקיע שעל ראשי החיות. או כשיטת המורה דהרקיע הוא רקיע האווירי (פ"ח). כרביעי חמה ולבנה. אתא כמ"ד דאור שנברא בראשון הוא אור הננו. לא כמ"ד הן המאורות שנבראו בא אלא שלא נתלו עד ד'. התליה לא נקרא בריאה (פ"ח).

ידי משה

ח לפי שאינו נדחה. עיין פ"ו מ"כ. אמנם לי נראה דה"פ שהוצרך לברכה בשביל שאינו נדחה כמו י"ט וי"ה הסמוכים לשבת בין לפניו או לאחריו שהיו מעבירים את החדש משום ירקיאו או מתיא והוא תיקון העולם משא"כ בשבת שאינו נדחה ולפעמים יהיה באופן שאפילו יעבר את החדש ובא י"ט סמוך לשבת כגון אם חל ר"ה בה' וכו' ואפילו בשבת לבדו ימצא פעמים צער ודוחק משום מתיא שלא יסריחו בזמן הדבר ואין כימים טובים וי"ה הפיס דעתה של שבת וברכה שאינה נדחית כנ"ל. אמרה שבת כו'. אף על גב דלא אשכחן תרעומת זה מ"מ יליף לה מדקאמר זכור דרש זכרו הדבר שאמרת לשבת ש"מ שהיה לה תרעומת (יפ"ת).

ומצטרפים יחד. ומה שזה חסר זה משלים. ועיין לקמן פ"ו י"ב סימן ה' איך נתחברו ב' מים והוציאו תולדות בג' וכו' ע"ש. אבל לא כן השבת שאין לו התחברות עם ימות החול כי קודש הוא. ונבדל הוא ממנו ואין בו מלאכת החול. וע"כ קדושת שבת מחובר עם הקדושה העליונה. והוה הכרחה. כנסת ישראל. הם שומרים אותה ומברכים מקדש השבת ומקדשים ומבדילים. זכרו הדבר. הוקשה לו שהיל"ל זכרו לקדש את יום השבת. ע"כ דרש שיש כאן עור זכירה לכד הקידוש. והיינו מה שכבר הבטיח לה. גם מרומז בחיבת לקדשו מלשון קדושין שמקדשין בן זוג. כמ"ש בהדיא במ"ד פ"ו י"ב סוף סימן ד' וש"נ וכן כאן. ולרמוז שישאל ע"י נשמה יתירה שנתן להם בשבת מתיחדים בקדושת שבת. שהיא קדושה עליונה אצולה ממרמים מקדושתו ית"ש ע"ש. ט בשני רקיע וניהגם ומלאכים. רקיע מפורש בתורה. גיהנם כמ"ש לעיל פ"ו ד' ריש סימן ו' וש"נ. ומלאכים כמ"ש לעיל פ"ו א' סימן ג' וש"נ. לדעת ר' יוחנן. אילנות ודשאין וגן עדן. לקמן פ"ו י"ב סימן ה' ופר' ט"ו סימן ג'. ופר' כ"א סימן ט' שג"ע נברא ביום ג' שאז נבראו דשאים ואילנות. וכן ג"ע שהוא דשאים ואילנות. ובמאמר תוצא הארץ דשא עשב וגו' ועץ עושה פרי נכלל בו גם ג"ע.

ומ"ש ביום ששי ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם. עפ"י מדה ל"ב. דורש שמקומו במעשה יום ג'. עיין מ"ש בזה לקמן ריש פ"ו י"ג באריכות. וכן הוא בהדיא בפר"א פרק ה'. עופות ודגים ולויתן. לעיל פ"ו ד' ריש סימן ד'. ורמשים. זה כולל בהמה וחיה שבמאמר אחד נבראו. אך אדם וחיה כב' מאמרים נבראו ור' פינחס סובר שמאחר שנבראו כל אחד בפרט נחשבו לברואים כפני עצמם. ומריאים. ע"י ערוך ערך מריא ב' ז"ל בב"ר וכו'. ומריאים פ"ו שדים. וכתב שם המ"ע בלשון יוני שדים. ועיין לעיל סוף פ"ו ד' ומש"ש. אמר ר' בניא. בא לפרש שדברי ר' פינחס רש"י

יום הכפורים נדחה. משום יקיא ומסוס מתיא כלימתא סוף פקא קמא דראש השנה ע"כ. ט שלשה בריות. הקדוש נכון הוא נורא כלל יום נלאשון נרע שמים וארץ ואורה בשני רקיע וניהגם ומלאכי השרת בשלישי אילנות ודשאין וגן עדן נרביעי נשעי עופות ודגים ולויתן נשעי אלם וזוהו ומתים הקדים ונלא צו בשלשה דגרים ממה שגרא כלל יום חותם שהיה לו נלאח נשעי. מתנות כהונה ח ערובתא. יוס ששי נקרא כן על שם שהוא ערב שנת והרי סס ששה ימים וסס שלשה זוגות ונלאר השנת לנד נלי זוג לפיכך נכב. שאינו נדחה. וזו היא הנכרה. יום הכפורים נדחה. מפני יקיא ומפני מתיא כלימתא סוף פ"ק דמסכת ר"ה. כנסת

ח ערובתא. יוס ששי נקרא כן על שם שהוא ערב שנת והרי סס ששה ימים וסס שלשה זוגות ונלאר השנת לנד נלי זוג לפיכך נכב. שאינו נדחה. וזו היא הנכרה. יום הכפורים נדחה. מפני יקיא ומפני מתיא כלימתא סוף פ"ק דמסכת ר"ה. כנסת

ח ערובתא. יוס ששי נקרא כן על שם שהוא ערב שנת והרי סס ששה ימים וסס שלשה זוגות ונלאר השנת לנד נלי זוג לפיכך נכב. שאינו נדחה. וזו היא הנכרה. יום הכפורים נדחה. מפני יקיא ומפני מתיא כלימתא סוף פ"ק דמסכת ר"ה. כנסת

ח ערובתא. יוס ששי נקרא כן על שם שהוא ערב שנת והרי סס ששה ימים וסס שלשה זוגות ונלאר השנת לנד נלי זוג לפיכך נכב. שאינו נדחה. וזו היא הנכרה. יום הכפורים נדחה. מפני יקיא ומפני מתיא כלימתא סוף פ"ק דמסכת ר"ה. כנסת

יום טוב נדחה. לפעמים ליום א'. שלא יבא יום א' של ר"ה באר"ו או פסח בבר"ו ועצרת בנה"ז לפי חשבון נדחים ליום שלאחריהם. ואפילו יוה"כ שהוא דומה לשבת בכל האיסורים אילו בא באנ"ו נדחה. אבל שבת קודש תמיד ביזמו ואינו נדחה ליום אחר בשום צד. וזהו שברכו להתקיים תמיד לכל יהיה נדחה. כנסת ישראל יהי בן זוגך. שהם שומרים אותו ונחים בו. היינו דבור זכור את יום השבת. דא"כ זכירה למה. קדש יום השבת מיבעי ליה אי נמי שמור את יום כדאמר בדברות אחרונות (יפ"ת). ט [נ] שלשה בריות כו'. עיין לעיל פ"ג ס' י"א. רקיע וניהגם ומלאכים. רקיע מפורש בתורה. וניהגם כדליף ר' יוחנן לעיל פ"ד ס' ח. ומלאכים כרבי יוחנן לעיל פ"א ס' ד'. וגן עדן. ולא ס"ל כמ"ד שהג"ע נברא קודם בריאת עולם. וכן לעיל פ"א ס' ה' לא חשיב לה בהדברים שקדמו לעולם. אדם וחיה ורמשים. ובמהוה וחיה לא חשיב להו בריות בפני עצמם דכלהו בכלל רמשים הוו. כדמשמע מדרבתי וררו בנדת הים ובכל חיה הרומשת. ומריאים [פ'] בערוך שדים] דבריאתם בשישי היתה כדלעיל ס"פ ז' לא חשיב שלא נשלמה בריאתן שלא נברא להם גוף (יפ"ת). אבל קרוב לומר שהגירסא אדם וחיה ורמשים. וחשיב אדם וחיה לחדא כיון דהם מין אחד. וחשיב בהמה וחיה לחדא דבהמה בכלל חיה בכל מקום (יפ"ת). אשר ברא אלהים ונשעה אין כתיב כאן. דהוה מפרשינן הכפל ברא ועשה חד לבריאה וחד לתיקון. כמו ויעש אלהים את הרקיע (יפ"ת). הקדים וברא כו'. וה"ק בשבת שבת מכל מלאכתו שברא בששה. מה שהיתה ראויה לעשות בו.

יום טוב נדחה. לפעמים ליום א'. שלא יבא יום א' של ר"ה באר"ו או פסח בבר"ו ועצרת בנה"ז לפי חשבון נדחים ליום שלאחריהם. ואפילו יוה"כ שהוא דומה לשבת בכל האיסורים אילו בא באנ"ו נדחה. אבל שבת קודש תמיד ביזמו ואינו נדחה ליום אחר בשום צד. וזהו שברכו להתקיים תמיד לכל יהיה נדחה. כנסת ישראל יהי בן זוגך. שהם שומרים אותו ונחים בו. היינו דבור זכור את יום השבת. דא"כ זכירה למה. קדש יום השבת מיבעי ליה אי נמי שמור את יום כדאמר בדברות אחרונות (יפ"ת). ט [נ] שלשה בריות כו'. עיין לעיל פ"ג ס' י"א. רקיע וניהגם ומלאכים. רקיע מפורש בתורה. וניהגם כדליף ר' יוחנן לעיל פ"ד ס' ח. ומלאכים כרבי יוחנן לעיל פ"א ס' ד'. וגן עדן. ולא ס"ל כמ"ד שהג"ע נברא קודם בריאת עולם. וכן לעיל פ"א ס' ה' לא חשיב לה בהדברים שקדמו לעולם. אדם וחיה ורמשים. ובמהוה וחיה לא חשיב להו בריות בפני עצמם דכלהו בכלל רמשים הוו. כדמשמע מדרבתי וררו בנדת הים ובכל חיה הרומשת. ומריאים [פ'] בערוך שדים] דבריאתם בשישי היתה כדלעיל ס"פ ז' לא חשיב שלא נשלמה בריאתן שלא נברא להם גוף (יפ"ת). אבל קרוב לומר שהגירסא אדם וחיה ורמשים. וחשיב אדם וחיה לחדא כיון דהם מין אחד. וחשיב בהמה וחיה לחדא דבהמה בכלל חיה בכל מקום (יפ"ת). אשר ברא אלהים ונשעה אין כתיב כאן. דהוה מפרשינן הכפל ברא ועשה חד לבריאה וחד לתיקון. כמו ויעש אלהים את הרקיע (יפ"ת). הקדים וברא כו'. וה"ק בשבת שבת מכל מלאכתו שברא בששה. מה שהיתה ראויה לעשות בו.

יום טוב נדחה. לפעמים ליום א'. שלא יבא יום א' של ר"ה באר"ו או פסח בבר"ו ועצרת בנה"ז לפי חשבון נדחים ליום שלאחריהם. ואפילו יוה"כ שהוא דומה לשבת בכל האיסורים אילו בא באנ"ו נדחה. אבל שבת קודש תמיד ביזמו ואינו נדחה ליום אחר בשום צד. וזהו שברכו להתקיים תמיד לכל יהיה נדחה. כנסת ישראל יהי בן זוגך. שהם שומרים אותו ונחים בו. היינו דבור זכור את יום השבת. דא"כ זכירה למה. קדש יום השבת מיבעי ליה אי נמי שמור את יום כדאמר בדברות אחרונות (יפ"ת). ט [נ] שלשה בריות כו'. עיין לעיל פ"ג ס' י"א. רקיע וניהגם ומלאכים. רקיע מפורש בתורה. וניהגם כדליף ר' יוחנן לעיל פ"ד ס' ח. ומלאכים כרבי יוחנן לעיל פ"א ס' ד'. וגן עדן. ולא ס"ל כמ"ד שהג"ע נברא קודם בריאת עולם. וכן לעיל פ"א ס' ה' לא חשיב לה בהדברים שקדמו לעולם. אדם וחיה ורמשים. ובמהוה וחיה לא חשיב להו בריות בפני עצמם דכלהו בכלל רמשים הוו. כדמשמע מדרבתי וררו בנדת הים ובכל חיה הרומשת. ומריאים [פ'] בערוך שדים] דבריאתם בשישי היתה כדלעיל ס"פ ז' לא חשיב שלא נשלמה בריאתן שלא נברא להם גוף (יפ"ת). אבל קרוב לומר שהגירסא אדם וחיה ורמשים. וחשיב אדם וחיה לחדא כיון דהם מין אחד. וחשיב בהמה וחיה לחדא דבהמה בכלל חיה בכל מקום (יפ"ת). אשר ברא אלהים ונשעה אין כתיב כאן. דהוה מפרשינן הכפל ברא ועשה חד לבריאה וחד לתיקון. כמו ויעש אלהים את הרקיע (יפ"ת). הקדים וברא כו'. וה"ק בשבת שבת מכל מלאכתו שברא בששה. מה שהיתה ראויה לעשות בו.

יום טוב נדחה. לפעמים ליום א'. שלא יבא יום א' של ר"ה באר"ו או פסח בבר"ו ועצרת בנה"ז לפי חשבון נדחים ליום שלאחריהם. ואפילו יוה"כ שהוא דומה לשבת בכל האיסורים אילו בא באנ"ו נדחה. אבל שבת קודש תמיד ביזמו ואינו נדחה ליום אחר בשום צד. וזהו שברכו להתקיים תמיד לכל יהיה נדחה. כנסת ישראל יהי בן זוגך. שהם שומרים אותו ונחים בו. היינו דבור זכור את יום השבת. דא"כ זכירה למה. קדש יום השבת מיבעי ליה אי נמי שמור את יום כדאמר בדברות אחרונות (יפ"ת). ט [נ] שלשה בריות כו'. עיין לעיל פ"ג ס' י"א. רקיע וניהגם ומלאכים. רקיע מפורש בתורה. וניהגם כדליף ר' יוחנן לעיל פ"ד ס' ח. ומלאכים כרבי יוחנן לעיל פ"א ס' ד'. וגן עדן. ולא ס"ל כמ"ד שהג"ע נברא קודם בריאת עולם. וכן לעיל פ"א ס' ה' לא חשיב לה בהדברים שקדמו לעולם. אדם וחיה ורמשים. ובמהוה וחיה לא חשיב להו בריות בפני עצמם דכלהו בכלל רמשים הוו. כדמשמע מדרבתי וררו בנדת הים ובכל חיה הרומשת. ומריאים [פ'] בערוך שדים] דבריאתם בשישי היתה כדלעיל ס"פ ז' לא חשיב שלא נשלמה בריאתן שלא נברא להם גוף (יפ"ת). אבל קרוב לומר שהגירסא אדם וחיה ורמשים. וחשיב אדם וחיה לחדא כיון דהם מין אחד. וחשיב בהמה וחיה לחדא דבהמה בכלל חיה בכל מקום (יפ"ת). אשר ברא אלהים ונשעה אין כתיב כאן. דהוה מפרשינן הכפל ברא ועשה חד לבריאה וחד לתיקון. כמו ויעש אלהים את הרקיע (יפ"ת). הקדים וברא כו'. וה"ק בשבת שבת מכל מלאכתו שברא בששה. מה שהיתה ראויה לעשות בו.

יום טוב נדחה. לפעמים ליום א'. שלא יבא יום א' של ר"ה באר"ו או פסח בבר"ו ועצרת בנה"ז לפי חשבון נדחים ליום שלאחריהם. ואפילו יוה"כ שהוא דומה לשבת בכל האיסורים אילו בא באנ"ו נדחה. אבל שבת קודש תמיד ביזמו ואינו נדחה ליום אחר בשום צד. וזהו שברכו להתקיים תמיד לכל יהיה נדחה. כנסת ישראל יהי בן זוגך. שהם שומרים אותו ונחים בו. היינו דבור זכור את יום השבת. דא"כ זכירה למה. קדש יום השבת מיבעי ליה אי נמי שמור את יום כדאמר בדברות אחרונות (יפ"ת). ט [נ] שלשה בריות כו'. עיין לעיל פ"ג ס' י"א. רקיע וניהגם ומלאכים. רקיע מפורש בתורה. וניהגם כדליף ר' יוחנן לעיל פ"ד ס' ח. ומלאכים כרבי יוחנן לעיל פ"א ס' ד'. וגן עדן. ולא ס"ל כמ"ד שהג"ע נברא קודם בריאת עולם. וכן לעיל פ"א ס' ה' לא חשיב לה בהדברים שקדמו לעולם. אדם וחיה ורמשים. ובמהוה וחיה לא חשיב להו בריות בפני עצמם דכלהו בכלל רמשים הוו. כדמשמע מדרבתי וררו בנדת הים ובכל חיה הרומשת. ומריאים [פ'] בערוך שדים] דבריאתם בשישי היתה כדלעיל ס"פ ז' לא חשיב שלא נשלמה בריאתן שלא נברא להם גוף (יפ"ת). אבל קרוב לומר שהגירסא אדם וחיה ורמשים. וחשיב אדם וחיה לחדא כיון דהם מין אחד. וחשיב בהמה וחיה לחדא דבהמה בכלל חיה בכל מקום (יפ"ת). אשר ברא אלהים ונשעה אין כתיב כאן. דהוה מפרשינן הכפל ברא ועשה חד לבריאה וחד לתיקון. כמו ויעש אלהים את הרקיע (יפ"ת). הקדים וברא כו'. וה"ק בשבת שבת מכל מלאכתו שברא בששה. מה שהיתה ראויה לעשות בו.

יום טוב נדחה. לפעמים ליום א'. שלא יבא יום א' של ר"ה באר"ו או פסח בבר"ו ועצרת בנה"ז לפי חשבון נדחים ליום שלאחריהם. ואפילו יוה"כ שהוא דומה לשבת בכל האיסורים אילו בא באנ"ו נדחה. אבל שבת קודש תמיד ביזמו ואינו נדחה ליום אחר בשום צד. וזהו שברכו להתקיים תמיד לכל יהיה נדחה. כנסת ישראל יהי בן זוגך. שהם שומרים אותו ונחים בו. היינו דבור זכור את יום השבת. דא"כ זכירה למה. קדש יום השבת מיבעי ליה אי נמי שמור את יום כדאמר בדברות אחרונות (יפ"ת). ט [נ] שלשה בריות כו'. עיין לעיל פ"ג ס' י"א. רקיע וניהגם ומלאכים. רקיע מפורש בתורה. וניהגם כדליף ר' יוחנן לעיל פ"ד ס' ח. ומלאכים כרבי יוחנן לעיל פ"א ס' ד'. וגן עדן. ולא ס"ל כמ"ד שהג"ע נברא קודם בריאת עולם. וכן לעיל פ"א ס' ה' לא חשיב לה בהדברים שקדמו לעולם. אדם וחיה ורמשים. ובמהוה וחיה לא חשיב להו בריות בפני עצמם דכלהו בכלל רמשים הוו. כדמשמע מדרבתי וררו בנדת הים ובכל חיה הרומשת. ומריאים [פ'] בערוך שדים] דבריאתם בשישי היתה כדלעיל ס"פ ז' לא חשיב שלא נשלמה בריאתן שלא נברא להם גוף (יפ"ת). אבל קרוב לומר שהגירסא אדם וחיה ורמשים. וחשיב אדם וחיה לחדא כיון דהם מין אחד. וחשיב בהמה וחיה לחדא דבהמה בכלל חיה בכל מקום (יפ"ת). אשר ברא אלהים ונשעה אין כתיב כאן. דהוה מפרשינן הכפל ברא ועשה חד לבריאה וחד לתיקון. כמו ויעש אלהים את הרקיע (יפ"ת). הקדים וברא כו'. וה"ק בשבת שבת מכל מלאכתו שברא בששה. מה שהיתה ראויה לעשות בו.

יום טוב נדחה. לפעמים ליום א'. שלא יבא יום א' של ר"ה באר"ו או פסח בבר"ו ועצרת בנה"ז לפי חשבון נדחים ליום שלאחריהם. ואפילו יוה"כ שהוא דומה לשבת בכל האיסורים אילו בא באנ"ו נדחה. אבל שבת קודש תמיד ביזמו ואינו נדחה ליום אחר בשום צד. וזהו שברכו להתקיים תמיד לכל יהיה נדחה. כנסת ישראל יהי בן זוגך. שהם שומרים אותו ונחים בו. היינו דבור זכור את יום השבת. דא"כ זכירה למה. קדש יום השבת מיבעי ליה אי נמי שמור את יום כדאמר בדברות אחרונות (יפ"ת). ט [נ] שלשה בריות כו'. עיין לעיל פ"ג ס' י"א. רקיע וניהגם ומלאכים. רקיע מפורש בתורה. וניהגם כדליף ר' יוחנן לעיל פ"ד ס' ח. ומלאכים כרבי יוחנן לעיל פ"א ס' ד'. וגן עדן. ולא ס"ל כמ"ד שהג"ע נברא קודם בריאת עולם. וכן לעיל פ"א ס' ה' לא חשיב לה בהדברים שקדמו לעולם. אדם וחיה ורמשים. ובמהוה וחיה לא חשיב להו בריות בפני עצמם דכלהו בכלל רמשים הוו. כדמשמע מדרבתי וררו בנדת הים ובכל חיה הרומשת. ומריאים [פ'] בערוך שדים] דבריאתם בשישי היתה כדלעיל ס"פ ז' לא חשיב שלא נשלמה בריאתן שלא נברא להם גוף (יפ"ת). אבל קרוב לומר שהגירסא אדם וחיה ורמשים. וחשיב אדם וחיה לחדא כיון דהם מין אחד. וחשיב בהמה וחיה לחדא דבהמה בכלל חיה בכל מקום (יפ"ת). אשר ברא אלהים ונשעה אין כתיב כאן. דהוה מפרשינן הכפל ברא ועשה חד לבריאה וחד לתיקון. כמו ויעש אלהים את הרקיע (יפ"ת). הקדים וברא כו'. וה"ק בשבת שבת מכל מלאכתו שברא בששה. מה שהיתה ראויה לעשות בו.

יום טוב נדחה. לפעמים ליום א'. שלא יבא יום א' של ר"ה באר"ו או פסח בבר"ו ועצרת בנה"ז לפי חשבון נדחים ליום שלאחריהם. ואפילו יוה"כ שהוא דומה לשבת בכל האיסורים אילו בא באנ"ו נדחה. אבל שבת קודש תמיד ביזמו ואינו נדחה ליום אחר בשום צד. וזהו שברכו להתקיים תמיד לכל יהיה נדחה. כנסת ישראל יהי בן זוגך. שהם שומרים אותו ונחים בו. היינו דבור זכור את יום השבת. דא"כ זכירה למה. קדש יום השבת מיבעי ליה אי נמי שמור את יום כדאמר בדברות אחרונות (יפ"ת). ט [נ] שלשה בריות כו'. עיין לעיל פ"ג ס' י"א. רקיע וניהגם ומלאכים. רקיע מפורש בתורה. וניהגם כדליף ר' יוחנן לעיל פ"ד ס' ח. ומלאכים כרבי יוחנן לעיל פ"א ס' ד'. וגן עדן. ולא ס"ל כמ"ד שהג"ע נברא קודם בריאת עולם. וכן לעיל פ"א ס' ה' לא חשיב לה בהדברים שקדמו לעולם. אדם וחיה ורמשים. ובמהוה וחיה לא חשיב להו בריות בפני עצמם דכלהו בכלל רמשים הוו. כדמשמע מדרבתי וררו בנדת הים ובכל חיה הרומשת. ומריאים [פ'] בערוך שדים] דבריאתם בשישי היתה כדלעיל ס"פ ז' לא חשיב שלא נשלמה בריאתן שלא נברא להם גוף (יפ"ת). אבל קרוב לומר שהגירסא אדם וחיה ורמשים. וחשיב אדם וחיה לחדא כיון דהם מין אחד. וחשיב בהמה וחיה לחדא דבהמה בכלל חיה בכל מקום (יפ"ת). אשר ברא אלהים ונשעה אין כתיב כאן. דהוה מפרשינן הכפל ברא ועשה חד לבריאה וחד לתיקון. כמו ויעש אלהים את הרקיע (יפ"ת). הקדים וברא כו'. וה"ק בשבת שבת מכל מלאכתו שברא בששה. מה שהיתה ראויה לעשות בו.

יום טוב נדחה. לפעמים ליום א'. שלא יבא יום א' של ר"ה באר"ו או פסח בבר"ו ועצרת בנה"ז לפי חשבון נדחים ליום שלאחריהם. ואפילו יוה"כ שהוא דומה לשבת בכל האיסורים אילו בא באנ"ו נדחה. אבל שבת קודש תמיד ביזמו ואינו נדחה ליום אחר בשום צד. וזהו שברכו להתקיים תמיד לכל יהיה נדחה. כנסת ישראל יהי בן זוגך. שהם שומרים אותו ונחים בו. היינו דבור זכור את יום השבת. דא"כ זכירה למה. קדש יום השבת מיבעי ליה אי נמי שמור את יום כדאמר בדברות אחרונות (יפ"ת). ט [נ] שלשה בריות כו'. עיין לעיל פ"ג ס' י"א. רקיע וניהגם ומלאכים. רקיע מפורש בתורה. וניהגם כדליף ר' יוחנן לעיל פ"ד ס' ח. ומלאכים כרבי יוחנן לעיל פ"א ס' ד'. וגן עדן. ולא ס"ל כמ"ד שהג"ע נברא קודם בריאת עולם. וכן לעיל פ"א ס' ה' לא חשיב לה בהדברים שקדמו לעולם. אדם וחיה ורמשים. ובמהוה וחיה לא חשיב להו בריות בפני עצמם דכלהו בכלל רמשים הוו. כדמשמע מדרבתי וררו בנדת הים ובכל חיה הרומשת. ומריאים [פ'] בערוך שדים] דבריאתם בשישי היתה כדלעיל ס"פ ז' לא חשיב שלא נשלמה בריאתן שלא נברא להם גוף (יפ"ת). אבל קרוב לומר שהגירסא אדם וחיה ורמשים. וחשיב אדם וחיה לחדא כיון דהם מין אחד. וחשיב בהמה וחיה לחדא דבהמה בכלל חיה בכל מקום (יפ"ת). אשר ברא אלהים ונשעה אין כתיב כאן. דהוה מפרשינן הכפל ברא ועשה חד לבריאה וחד לתיקון. כמו ויעש אלהים את הרקיע (יפ"ת). הקדים וברא כו'. וה"ק בשבת שבת מכל מלאכתו שברא בששה. מה שהיתה ראויה לעשות בו.